Samen naar een Agenda Energietransitie West-Overijssel

Bestuurlijke Routekaart

Eindconcept september 2024

Inleiding

Voor u ligt de Bestuurlijke Routekaart als opmaat naar de Agenda Energietransitie voor de regio West-Overijssel. Deze Agenda gaat de RES 2.0 vervangen. Voorliggende Routekaart vormt de bestuurlijke samenvatting van het (ambtelijke) Uitvoeringsprogramma 2024-2025, waarin op hoofdlijnen de route naar de Agenda Energietransitie voor W-O is opgenomen. Naast nieuwe onderwerpen zijn ook de resterende opgaven uit de RES 1.0 opgenomen.

We maken plannen in een dynamische context. De ontwikkelingen binnen de energietransitie gaan snel, bijvoorbeeld op het gebied van techniek, economie, afspraken en wetgeving. Denk aan de opkomende potentie van waterstof, de economische gevolgen van de energiecrisis en de op handen zijnde warmtewet. We weten op dit moment niet altijd zeker welke kant ontwikkelingen opgaan. Dat betekent niet dat we geen stappen vooruitzetten. Binnen deze context is het belangrijk om intensief met elkaar in gesprek te blijven, slimme keuzes te maken en bij te sturen als ontwikkelingen daarom vragen. We doen dat met de kennis van nu voor later. Bij deze Routekaart hoort ook de Tussenstand waarin uitgebreid de ontwikkelingen van de afgelopen periode en de effecten daarvan op het proces, de afspraken en de uitvoering staan omschreven.

Tenslotte. Deze Routekaart en onderliggend Uitvoeringsprogramma zijn tot stand gekomen na een intensief samenwerkingsproces tussen gemeenten, provincie en waterschappen waarbij zij geadviseerd zijn door de netbedrijven Enexis, Coteq/Cogas/ RENDO en de maatschappelijke partners verzameld in de Adviesgroep.

juli 2021 | 2024-2025 | 2026-2027

Samen op weg naar een Agenda Energietransitie W-O

Nu de ruimtelijke kaders voor wind- en zonne-energie in de regio West-Overijssel geen onderdeel meer uitmaken van het RES-proces vervalt de grondslag voor de RES 2.0 zoals we ons die hadden voorgenomen. Tegelijkertijd ervaren we bij de uitvoering van de energietransitie dat we niet eenzijdig naar elektriciteitsopwekking uit wind en zon kunnen kijken, of eenzijdig naar de mogelijkheden van bovenlokale warmteprojecten.

Alleen al de congestieproblematiek maakt duidelijk dat een bredere, systemische, benadering nodig is om als regio tot een effectieve aanpak van de energietransitie te komen. De overstap naar een duurzaam energiesysteem biedt bovendien kansen. Als we het slim aanpakken krijgen we er veel voor terug: een veilige en gezonde leefomgeving, schone lucht, meer wooncomfort, een lagere energierekening en meer werkgelegenheid. Daar zijn we het in West-Overijssel over eens. Dat vraagt om als regio strategisch na te (blijven) denken over oplossingen die impact hebben op het totale energiesysteem in de regio. Daar horen herijkte of wellicht nieuwe afspraken bij over de reikwijdte van onze samenwerking op de brede opgave van energietransitie.

Tussenfase van regionale samenwerking op de energietransitie

In 2021 hebben we gezamenlijk de RES 1.0 opgesteld welke door de volks-vertegenwoordigers is bekrachtigd. Dit is hét document waarin beschreven is hoe, hoeveel en deels ook waar we duurzame elektriciteit met zon en wind willen opwekken en hoe we aanwezige warmtebronnen in de regio gaan inzetten als duurzame alternatieven voor aardgas.

De periode na vaststelling van de RES 1.0 stond in het teken van het doorontwikkelen en uitvoeringsgereed maken van de afspraken. De uitvoering van de RES is met het nieuwe provinciaal beleid voor wind en zon in ander vaarwater gekomen. Waar in eerste instantie vertraging optrad in realisatie van de regionale windopgave, is door zowel het nieuwe beleid als de programmerings-afspraken tussen provincie en gemeenten op wind, de regionale windopgave in versnelling gebracht. Door die nieuwe inzichten in de opgaven die er liggen, de samenhang daartussen, de wijzigingen in beleid en de wijzigingen in de samenwerking hebben we behoefte om na te denken over de volgende stap.

We creëren daarom een zogenoemde tussenruimte om nieuwe onderwerpen te onderzoeken en nieuwe manieren van samenwerken uit te proberen. In een ambtelijk uitvoeringsprogramma zijn de opgaven en vragen opgenomen die uitwerking behoeven. Dit biedt ruimte om 'uit de mist' van alle vragen en veranderingen te komen en duidelijkheid te scheppen voor de toekomst. Input hiervoor zijn de RES-opgaven, nieuwe ontwikkelingen en de richting die bestuurders in o.a. de landgoedgesprekken hebben gegeven. Voorliggende Bestuurlijke routekaart geeft op hoofdlijnen inzicht in die onderwerpen en werkwijze voor de komende periode.

Om een blijvend succes te maken van de energietransitie in onze regio, blijft het nodig om gezamenlijk procesregie te voeren, kennis te delen en samen te werken op de onderwerpen duurzame opwek (monitoring), warmte, ruimtelijke kwaliteit, energienetwerk én het rechtvaardig verdelen van de lusten en de lasten. En we zien ook dat andere onderwerpen van regionaal belang kunnen worden, zoals bijvoorbeeld waterstof. Daarom werken we als regio toe naar een regionale Agenda Energietransitie voor West-Overijssel (breder dan de RES-scope) waarin bestaande én nieuwe onderwerpen, afspraken en doelen worden opgenomen. We sluiten de fase van de RES 1.0 af en gaan een nieuwe fase met de RES in. Dat wil overigens niet zeggen dat we stil staan in uitvoering. Alle partners werken verder aan realisatie van de huidige opgaven.

Van Regionale Energie Strategie naar Agenda Energietransitie W-O

We spreken vanaf nu niet meer over de RES 2.0 voor W-O maar over de Agenda Energietransitie W-O (hierna: Agenda). De uitkomsten van de 'onderzoeksfase' landen medio 2025 in deze Agenda. Uiteraard werken we binnen het kader van het NP RES, maar we kijken breder naar de energietransitie-opgaven in West-Overijssel dan voorheen. We spreken daarvoor duidelijke uitgangspunten van samenwerking af. Daarmee is de Agenda Energietransitie een doorstart van de regionale samenwerking aan de energietransitie op basis van bestaande en nieuwe onderwerpen, gewijzigde inzichten en herijkte of nieuwe afspraken.

Hoe zetten we de regionale samenwerking voort?

De RES bevatte een gelimiteerd aantal onderwerpen van de energietransitie. Om te komen tot een meer integrale aanpak, waarbij het energiesysteem in zijn geheel wordt beschouwd in samenhang met de andere ruimtelijke opgaven, is een bredere samenwerkingsagenda nodig dan die van 'sec' de RES.

Dat betekent dat we als regio verbreden en gaan voor een samenwerking op de energietransitie. Het aantal thema's waarop we samenwerken groeit organisch al naar gelang behoefte en noodzaak en bevat ook een deel van de onderwerpen uit de RES. Zo staat samenwerking aan de lokale warmtetransitie en het thema netwerk al benoemd, maar er zijn ook andere onderwerpen die zich lenen voor een nadere verkenning voor samenwerking. Te denken valt aan o.a. laadinfrastructuur en energyhubs. De huidige RES-tafel verkleurd hiermee naar een Energietafel.

De energietransitie opgave vraagt om een andere manier van samenwerken dan we in de afgelopen periode gewend waren. We werken aan het energiesysteem van de toekomst wat vraagt om vanuit dat toekomstbeeld terug te redeneren om inzicht te krijgen in wat er precies nodig is om daar te komen. Dat is een wezenlijk andere invulling dan het 'opplussen vanuit het bestaande naar het nieuwe'. De samenwerking zal zich daarom gaandeweg blijven ontwikkelen en aanpassen aan de nieuwe situatie, dat is inherent aan een transitie.

We onderscheiden de volgende onderwerpen die komend jaar met prioriteit worden opgepakt op weg naar de Agenda Energietransitie:

- **Wat staat ons te doen op duurzame opwek?**
- **Samenwerken aan een robuust energienetwerk in West-Overijssel**
- **Samen werk maken van de warmtetransitie**
- **Communicatie, participatie en lokaal eigendom**
- **Hoe gaan we de hernieuwde regionale samenwerking op de energietransitie organiseren?**

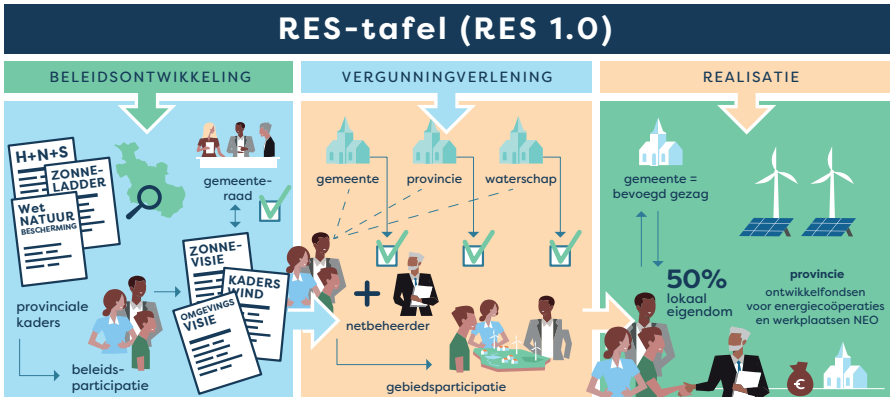

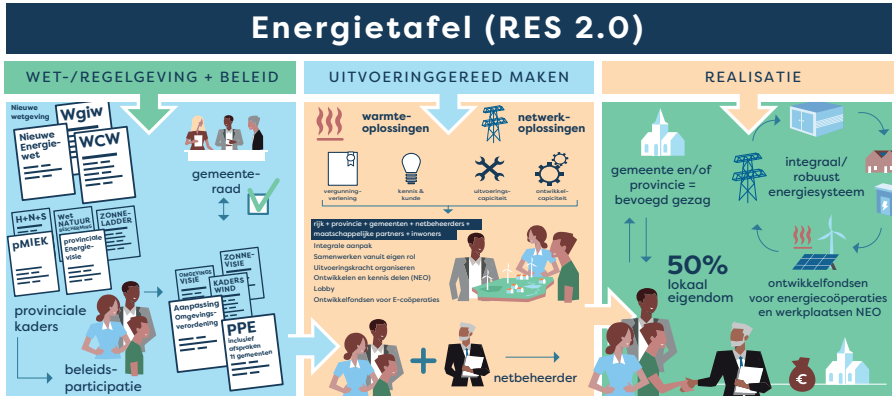

Hoe zetten we de regionale samenwerking voort?

West-Overijssel RES Regionale Energie Strategie

Wat staat ons te doen op duurzame opwek?

Samen blijven we werken aan 1,826 TWh duurzame opwek (jaarlijks) voor de regio West-Overijssel in 2030. De gemeentelijke energiemixen vormen daarvoor de basis.

Voor de komende periode werken we de opgaven van duurzame opwek verder uit via drie actielijnen:

1. Monitoring op de voortgang (verplichte afspraak uit de RES).
2. Deelname aan, en opgaven vanuit, het OER-programma (Opwek Energie op Rijksgronden).
3. Opgave voor na 2030 in beeld brengen.

Samenwerken aan een robuust energienetwerk in West-Overijssel

De veranderingen in onze energiesystemen als gevolg van de energie-transitie zijn enorm. En daarmee lopen we tegen de grenzen van ons huidige energienetwerk aan. Dat vraagt om slimme oplossingen en vooral ook gezamenlijke afstemming en het zoeken naar die innovaties. Verschillende werelden komen daarvoor samen en dat vraagt om de nodige inspanning om elkaar te verstaan en te begrijpen. We onderscheiden voor het thema netwerk drie actielijnen waarop we gaan samenwerken:

1. Organisatie van de samenwerking op het thema netwerk.
2. Inzet extra fte vanuit het Klimaatfonds ter ondersteuning van gemeenten.
3. Samen werken aan de netwerkopgaven:
   a. Huidige en toekomstige ontwikkeling netwerk in relatie tot gemeentelijke plannen.
   b. Versterken van kennis en ervaring in de drie werkgroepen binnen de Energyboard
   c. Bijdragen aan de pMIEK en de E-visie en vertalen naar gemeentelijk niveau.
   d. Vertalen van de warmteopgave naar (extra) opwek.

Samen werk maken van de warmtetransitie

De warmtetransitieopgave heeft een opmars gemaakt afgelopen periode, van het 'ondergeschoven kindje' naar een steeds groter wordend thema op diverse tafels op verschillende schaalniveaus. Het thema warmte wordt op regionaal niveau via twee sporen opgepakt, via het RSW- en het NPLW spoor. Beide sporen kennen in de basis een aparte organisatiestructuur en financiering. Er ligt een nadrukkelijke opgave bij de regio om dit in de toekomst verder te optimaliseren via één bijpassende organisatiestructuur. Via vijf actielijnen geven we uitvoering aan de gemaakte bestuurlijke afspraken op het thema warmte op regionaal niveau:

1. Hernieuwbare Gassen (HG).
2. Warmtenetten en regionaal/publiek warmtebedrijf.
3. Strategie elektrificatie resterende warmtevraag.
4. Samenwerking aan de lokale warmtetransitie.
5. Organisatie van de uitvoering.

Hoe zetten we de regionale samenwerking voort?

West-Overijssel RES Regionale Energie Strategie

Communicatie, participatie en lokaal eigendom

De energietransitie heeft impact op de directe leefomgeving van iedereen. Daarom is het belangrijk dat iedereen begrijpt waarom deze energietransitie noodzakelijk is. Door zoveel mogelijk mensen te betrekken bij die energietransitie, brengen we kennis en meningen bij elkaar en werken we aan maatschappelijke acceptatie. Er zijn verschillende vormen om mensen te betrekken: tijdens het maken van beleidskeuzes (procesparticipatie), maar ook tijdens de uitvoering van het project (projectparticipatie). In die laatste fase zijn eigenaarschap, de verdeling van de lusten en de lasten en invloed en/of zeggenschap belangrijk.

Op het gebied van communicatie en participatie blijven we de ervaringsverhalen delen, zodat we inwoners van onze regio blijven inspireren om een bijdrage te leveren aan de energietransitie in West-Overijssel. Daarnaast werken we een voorstel uit voor onze verschillende communicatiemiddelen (denk aan website, nieuwsbrief) om transparant te communiceren over onze nieuwe verbrede insteek, namelijk van RES naar Energietransitie. In de vernieuwde bestuurlijke opzet, met een brede bestuurlijke Energietafel, wordt de vertegenwoordiging vanuit onze maatschappelijke adviesgroep opnieuw geborgd.

In de RES 1.0 hebben de partners afgesproken de doelstelling van minimaal 50% lokaal eigendom te hanteren bij nieuwe grootschalige duurzame energie-projecten. Op dit moment zijn erveel ontwikkelingen rondom de borging van lokaal eigendom. Samen met de RES-regio Twente, provincie en NP RES onderzoeken we op welke wijze de borging van lokaal eigendom versterkt kan worden. De oplossingen nemen we op in de Agenda. Daarmee laten we zien dat we de borging van dit uitgangspunt allemaal belangrijk vinden.

Hoe gaan we de hernieuwde regionale samenwerking op de energietransitie organiseren?

De samenwerking aan de energietransitie komt in een nieuwe fase waarin de uitvoering centraal staat. Met het maken van de programmerings-afspraken voor wind komt de ontwikkeling van wind in een stroomversnelling.

Er is een groeiend aantal vraagstukken op het thema energieinfrastructuur, de warmtetransitie krijgt een vervolg en door alle ontwikkelingen politiek-bestuurlijk is er reuring in de gemeenteraden en in de maatschappij en heeft iedereen zijn handen vol om de juiste informatie naar buiten te brengen tegen de stroom van desinformatie in. Genoeg te doen en te delen en op samen te werken want de vraagstukken in de verschillende gemeenten en de provincie raken elkaar en/of zijn vergelijkbaar. Een doorontwikkeling van RES-tafel naar een bredere Energietafel vraagt ook iets van de huidige organisatie.
Het Uitvoeringsprogramma geeft een eerste schets van de organisatie en welke stappen worden gezet om de organisatiestructuur mee te laten ontwikkelen passend bij de wijze van samenwerking in West-Overijssel.

Financiering van deze samenwerking en de bijbehorende organisatie vindt plaats met inzet van de middelen verkregen van het Rijk voor de RES, de NPLW en de extra middelen voor inzet op het energienetwerk.